

НАПРЯМ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА, ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Антонець Н. Б.

кандидат педагогічних наук,

*старший науковий співробітник відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ (90-ТІ РР. ХХ СТ.)

Дбаючи про повноцінний політичний, економічний, соціальний і духовний розвиток народу України, Верховна Рада УРСР 16 липня 1990 р. ухвалила Декларацію про державний суверенітет. Документом, що підтверджував самостійність Української РСР у вирішенні питань освіти, науки, культури та інших сфер духовного життя республіки, став Закон «Про освіту», який було ухвалено 23 травня 1991 р. У статті 3 «Право громадян на освіту» Закону, зокрема, йшлося про забезпечення реалізації цього права, у тому числі шляхом урізноманітнення форм навчання [2]. Унормування функціонування таких форм стало одним із завдань галузевого міністерства.

20 липня 1992 р. міністр освіти П. Таланчук затвердив Тимчасове положення про індивідуальне навчання в системі загальної середньої освіти [3]. У Тимчасовому положенні було визначено мету індивідуального навчання, контингент учнів, які можуть ним скористатись, коло осіб, які мають право здійснювати індивідуальне навчання, особливості його організації та фінансування. Зокрема зазначалося, що мета індивідуального навчання – забезпечення умов для здобуття загальної середньої освіти або задоволення інших загальноосвітніх потреб особистості з урахуванням її індивідуальних особливостей. Така форма здобуття знань організовується для осіб, які: 1) потребують соціальної допомоги та реабілітації (не можуть відвідувати школу за станом здоров'я; не спроможні засвоїти навчальний матеріал в обсязі державних стандартів загальної середньої освіти в умовах традиційних форм організації навчально-виховного процесу; мають високі навчальні можливості); 2) виявили бажання навчатися індивідуально (для неповнолітніх – за бажанням їхніх батьків). Індивідуальне навчання може здійснюватись учителями,

гувернерами, репетиторами, іншими педагогічними працівниками або бути повністю самостійним. Індивідуально можуть вивчатися один, група або всі предмети навчального плану. Особи, які індивідуально вивчають навчальний предмет, можуть за їхнім бажанням відвідувати заняття з цього предмета у школі.

З приводу особливостей організації індивідуальної форми навчання осіб, які потребують соціальної допомоги та реабілітації, у Тимчасовому положенні зазначалося, що вона реалізується, як правило, або школою, у якій учні навчаються, або найближчою школою до місця їхнього проживання чи лікування і здійснюється вчителями у приміщенні закладу освіти, у домашніх умовах або у лікувальному закладі. Навчання цього контингенту учнів проводиться за персональними планами, які розробляються з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей. У планах вказується зміст матеріалу, що підлягає вивченню, види завдань, які необхідно виконати, строки і форми звітності та контролю якості засвоєння знань. Кількість годин для організації індивідуального навчання, що фінансуються державою, визначається із розрахунку вартості навчання одного учня в загальноосвітній школі за рік. Розподіл годин за предметами здійснює школа з урахуванням реального рівня знань і навчальних можливостей учня, заняття проводяться в різних формах, що добираються вчителем, виходячи з їх педагогічної доцільності. Облік занять, змісту проведеної з учнем роботи, його успішності з кожного предмета ведеться у спеціальному журналі.

Щодо осіб, які не потребують соціальної допомоги та реабілітації, у Тимчасовому положенні, зокрема, зазначалося, що їхнє індивідуальне навчання може бути самостійним або організованим на договірних умовах між тим, хто бажає індивідуально навчатися, і тим, хто навчатиме (школою, гувернером, репетитором тощо). Для цього контингенту учнів індивідуальне навчання здійснюється або за їхній рахунок, або (з дозволу місцевого органу державного управління освітою) за рахунок державного фінансування із розрахунку вартості навчання одного учня в загальноосвітній школі за рік.

Через рік, а саме 1 липня 1993 р., Міністерство освіти України затвердило Положення про індивідуальне навчання в системі загальної середньої освіти [1], в основу якого було покладено попередній тимчасовий документ. На відміну від попереднього у новому Положенні окремо зазначалося, що навчання дітей молодшого шкільного віку можуть проводити їхні батьки. За бажанням батьків для здійснення контрольних зрізів знань дітей органи державного управління освітою мали створювати спеціальні комісії за участю представників шкільного самоврядування. Крім того, якщо заняття

проводились за державний кошт, кількість годин дозволялось збільшувати за рахунок надходжень від підприємств, організацій та приватних осіб. Це Положення було чинним до 5 вересня 2000 р., коли Міністерство освіти і науки видало новий наказ, що вносив зміни у нормування організації індивідуального навчання в системі загальної середньої освіти взагалі та в початковій школі зокрема.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про індивідуальне навчання в системі загальної середньої освіти, Положення про державну атестацію (екстернат) для одержання документів про загальну середню освіту, Положення про психологічну службу в системі освіти України: наказ Міністерства освіти України від 1 липня 1993 р. № 230. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0098-93#Text>

2. Про освіту: Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки від 23 травня 1991 р. № 1060-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/ed19910523#Text>

3. Тимчасове положення про індивідуальне навчання в системі загальної середньої освіти: затверджено міністром освіти України П. Галанчуком 20 липня 1992 р. *Інформаційний збірник Міністерства освіти України*. 1992. № 17/18. С. 2–4.

Балацінова А. Д.

докторант кафедри педагогіки

*Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди*

ВИТОКИ ІДЕЇ УТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ОКРУГІВ НА ПІДРОСІЙСЬКИХ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

Навчальні округи як адміністративно-територіальні одиниці у структурі державного управління системою народної освіти були запроваджені в Російській імперії указами Олександра I від 24 січня 1803 року «Про влаштування училищ» [5] та «Про заснування навчальних округів з призначенням для кожного окремих губерній» [6].

Указом «Про влаштування училищ» затверджувалися «Попередні правила народної освіти», що визначили організаційну структуру державної системи освіти в імперії. Вона складалася з чотирьох типів